

ICOMOS Lietuva

ICOMOS akredituotas nacionalinis komitetas
Lietuvos Respublikoje

EKSPERTIZIŲ TAISYKLĖS

Priimtos „ICOMOS Lietuva“ visuotiniame narių susirinkime 2020 m. sausio 24 d.

I SKYRIUS

„ICOMOS LIETUVA“ EKSPERTIZIŲ TAISYKLIŲ TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

1. Ekspertizių tikslas

1.1. Asociacija „ICOMOS Lietuva“ (toliau – „ICOMOS Lietuva“) yra tarptautinės ekspertinės nevyriausybinės organizacijos „Tarptautinė paminklų ir vietovių taryba“ (ICOMOS) akredituota veikti kaip ICOMOS nacionalinis komitetas Lietuvoje. „ICOMOS Lietuva“ atliekamų ekspertizių (toliau – „ICOMOS Lietuva“ ekspertizės arba Ekspertizės) tikslas – įvertinti, kiek ir kaip ekspertizės objektas užtikrina kultūros paveldo apsaugą arba pats yra išsaugomas, ir pagal gautus rezultatus pateikti siūlymų dėl šios apsaugos gerinimo.

1.2. „ICOMOS Lietuva“ atliekamų ekspertizių taisyklių (toliau – ir Ekspertizių taisyklės arba Taisyklės) tikslas – užtikrinti, kad „ICOMOS Lietuva“ ekspertizės būtų atliekamos laikantis bendrųjų ICOMOS doktrinos nustatytų kultūros paveldo apsaugos principų bei standartų, mokliškai, kvalifikuotai, atsakingai, skaidriai ir vengiant bet kokių įmanomų viešųjų ir privačių interesų konfliktų. Ekspertizės turėtų padėti valdžios institucijoms ir visiems suinteresuotiems asmenims priimti sprendimus dėl visais atžvilgiais tobulesnės ir veiksmingesnės Lietuvos kultūros paveldo apsaugos.

2. Šių Taisyklių nereglamentuojamos ekspertizės

Šios Taisyklės nereglamentuoja:

2.1. Paveldosaugos (specialiųjų) ekspertizių ir poveikio vertinimų, nustatytų Lietuvos Respublikos specialiaisiais įstatymais (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Kilnojamojo kultūros vertybių apsaugos, Statybos, Aplinkos apsaugos, Teritorijų planavimo, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio vertinimo ir kitais), jeigu šioms veikloms atlikti juridiniam ir (arba) fiziniam asmeniui reikia turėti įstatymais nustatytą leidimą užsiimti šia veikla – kvalifikacinį atestatą, licenciją arba kitos rūšies leidimą.

2.2. Ekspertizių, kurias „ICOMOS Lietuva“ nariai atlieka ne pagal sutartis su „ICOMOS Lietuva“. Tačiau tai neatleidžia „ICOMOS Lietuva“ narių nuo prievolės visoje savo veikloje laikytis kiekvienam ICOMOS ir „ICOMOS Lietuva“ nariui privalomų ICOMOS

statuto, ICOMOS etikos principų, „ICOMOS Lietuva“ įstatų, veiklos reglamento ir Ekspertizių taisyklių, kaip jis įsipareigojo stodamas į „ICOMOS Lietuva“.

3. Pagrindiniai principai ir reikalavimai

„ICOMOS Lietuva“ ekspertizių taisyklėmis apibrėžiami šie pagrindiniai principai ir reikalavimai:

3.1. Ekspertizės vykdytojų (toliau – „ICOMOS Lietuva“ ekspertai) statusas, teisės, pareigos ir atsakomybė, reikalavimai dėl ekspertų mokslinės profesinės kvalifikacijos bei galimų viešųjų ir privačių interesų konflikto vengimo.

3.2. Ekspertų parinkimas ir ekspertų darbo grupių sudarymas, šios procedūros viešumo ir skaidrumo užtikrinimas, galimų viešųjų ir privačių interesų konfliktų šalinimas.

3.3. Ekspertizės užsakymo procedūra, užsakovų statusas, teisės, pareigos ir atsakomybė.

3.4. Reikalavimai dėl ekspertizės pobūdžio, kokybės ir kokybės kontrolės bei jų atlikimo.

3.5. Reikalavimai dėl ekspertizės objekto, ekspertizei pateikiamos medžiagos pobūdžio, ekspertizės sandaros ir parengimo trukmės, taip pat ekspertizės sąsajumo su ekspertizėmis, kurias reglamentuoja įvairūs Lietuvos Respublikos įstatymai, pavyzdžiui, su specialiosiomis paveldosauginėmis ekspertizėmis ir pan.

3.6. „ICOMOS Lietuva“ ekspertavimo procese vykdomo vertinimo pagrindas – paveldo vertės, ICOMOS doktrina, ekspertų profesinės žinios, jų mokslinė kvalifikacija ir bendras, kolegialus svarstymas su „ICOMOS Lietuva“ nariais, užtikrinantys „ICOMOS Lietuva“, kaip tarptautinės ekspertinės institucijos ICOMOS Lietuvos nacionalinio komiteto, vertinimo paveldosauginį pagrįstumą.

3.7. „ICOMOS Lietuva“ ekspertizės užsakovas sudaro sutartį su „ICOMOS Lietuva“ valdyba, atstovaujama valdybos pirmininko, o „ICOMOS Lietuva“ valdyba savu ruožtu – sutartis su ekspertais šių Taisyklių nustatyta tvarka.

3.8. „ICOMOS Lietuva“ valdyba gali atsisakyti atlikti ekspertizę, apie motyvuotą priešastį raštu informuodama užsakovą bei „ICOMOS Lietuva“ narius.

3.9. Jei prašoma atlikti ekspertizę tokiu aspektu, kuris nepriskirtinas „ICOMOS Lietuva“ kompetencijos sričiai, valdyba prašytojui raštu rekomenduoja kreiptis į kitą atitinkamą tarptautinę ekspertinę organizaciją.

3.10. Kitas šių Taisyklių vykdymo procedūras nustato „ICOMOS Lietuva“ veiklos reglamentas.

II SKYRIUS

„ICOMOS LIETUVA“ EKSPERTAI

4. Ekspertizių pobūdis ir ekspertų parinkimas

4.1. „ICOMOS Lietuva“ įsipareigoja parinkti kvalifikuotus ekspertus.

4.2. „ICOMOS Lietuva“, kaip nevyriausybinė organizacija, atlikdama ekspertizes, įgyvendina ICOMOS ir „ICOMOS Lietuva“ pagrindinę misiją – saugoti ir ginti kultūros paveldą, todėl ekspertizės objektus turi vertinti visais požiūriais, kurie svarbūs kultūros paveldo ir natūralios jo terpės išlikimui.

4.3. Ekspertizei rengti sudaroma ekspertų darbo grupė. Darbo grupės dydis priklauso nuo ekspertuojamojo objekto sudėtingumo, o grupės kvalifikacinė sudėtis – nuo šio objekto pobūdžio. Specialistų įvairovė leidžia objektyviai, įvairesniais aspektais bei visapusiškiau nagrinėti ir vertinti ekspertizės objektą. Nesudėtingų objektų atveju ekspertizę gali atlikti vienas ekspertas pagal Ekspertizių taisyklių nustatytą darbo grupių veikimo tvarką.

4.4. Užtikrinant „ICOMOS Lietuva“ narių lygiateisiškumą, ekspertu gali būti kiekvienas „ICOMOS Lietuva“ narys. Sudarydama darbo grupes, įskaitant jų vadovus, „ICOMOS Lietuva“ neatsižvelgia į tai, ar jie turi Kultūros ministerijos, Kultūros paveldo departamento ir (arba) kitų valstybės institucijų išduotus paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės specialistų atestatus, būtinus vykdyti paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės ir kitą ekspertinę veiklą, nurodytą Ekspertizės taisyklių I skyriaus 2 dalies 2.1 punkte.

4.5. Ekspertai ekspertizes atlieka laisva valia. „ICOMOS Lietuva“ valdyba negali įpareigoti „ICOMOS Lietuva“ nario, jeigu jis nesutinka.

4.6. Sudaryta darbo grupė pati išsirenka savo vadovą. Darbo grupės veiklą organizuoja grupės vadovas, kuris su darbo grupės dalyviais suderina grupės darbo reglamentą (darbo eigą, terminus, pasiskirstymą atsakomybe, keitimąsi informacija ir pan.). Asmeninė atsakomybė už pavestą darbo barą fiksuojama kiekvieno eksperto pasirašytame darbo grupės protokole pirmojo darbo grupės susirinkimo metu. Vėliau protokolas pridedamas prie ekspertizės, kaip atskaitomybės dokumentas, ir drauge su ekspertize vienoje byloje perduodamas valdybos sekretoriui saugoti „ICOMOS Lietuva“ archyve.

4.7. Siekiant užtikrinti ekspertų nepriklausomumą ir nešališkumą bei išvengti galimo išorės spaudimo, kol ekspertizė nėra baigta, „ICOMOS Lietuva“ valdybos neperduota užsakovui ir nepaviešinta, darbo grupės (-ių) sudėtis gali būti žinoma tik „ICOMOS Lietuva“ nariams ir nėra viešai skelbiama. „ICOMOS Lietuva“ valdyba ir nariai privalo laikytis ICOMOS etikos principuose, „ICOMOS Lietuva“ privatumo politikoje ir Ekspertizės taisyklėse nustatytų konfidencialumo reikalavimų. Už jų pažeidimą „ICOMOS Lietuva“ įstatų ir Veikos reglamento nustatyta tvarka gali būti taikomos sankcijos. Ekspertizę atliekančių ekspertų techninius poreikius (informacinės medžiagos ekspertizei atlikti gavimą, patekimą į paveldo objektus ir panašiai) užtikrina „ICOMOS Lietuva“ valdyba šiems ekspertams paprašius.

4.8. Jei, ekspertuojant konkretų objektą, būtinai reikia specifinės srities žinių (geografijos, geologijos, sociologijos, gamtos tyrimų, ekologijos ir panašiai), o „ICOMOS Lietuva“ neatsiranda reikiamoje srityje kvalifikuoto nario arba kvalifikuotas narys negali atlikti ekspertizės dėl turimo viešųjų ir privačiųjų interesų konflikto, į formuojamą darbo grupę gali būti įtraukti specialistai, kurie nėra „ICOMOS Lietuva“ nariai. Ekspertą ne „ICOMOS Lietuva“ narį pasiūlęs pakviesti „ICOMOS Lietuva“ narys yra atsakingas už kviestinio eksperto kvalifikaciją, todėl ekspertizę jis pasirašo drauge su kviestiniu ekspertu.

4.9. Specialistai iš užsienio gali būti pakviesti tik tokiais atvejais, jei „ICOMOS Lietuva“ valdyba, atlikusi atitinkamą paiešką, nustato, kad reikiamos kvalifikacijos specialistų Lietuvos Respublikoje nėra arba jie negali atlikti ekspertizės dėl savo tarnybinių pareigų arba kito galimo interesų konflikto. „ICOMOS Lietuva“ informuoja užsakovą apie tokių žinių reikalingumą. Užsakovui nesutikus apmokėti tokio kviestinio specialisto darbo ir kelionės išlaidų, „ICOMOS Lietuva“ ekspertizėje nurodo, kad negali atsakyti į šios žinių srities klausimus.

5. Ekspertų parinkimo skaidrumas ir viešumas, viešųjų ir privačiųjų interesų derinimas

5.1. Skaidrumas ir viešumo užtikrinimas parenkant ekspertus būtini, siekiant visiems „ICOMOS Lietuva“ nariams sudaryti lygias galimybes dalyvauti ekspertizėje. Todėl „ICOMOS Lietuva“ valdyba visiems „ICOMOS Lietuva“ nariams pateikia vienodą pradinę informaciją apie planuojamą ekspertuoti objektą, atsiųsdama visą medžiagą elektroniniu paštu arba paskelbdama ją „ICOMOS Lietuva“ tinklavietėje (su sąlyga, jei skelbiama uždaramame, tik nariams prieinamame tinklalapyje).

5.2. Į ekspertų darbo grupę įtraukiami „ICOMOS Lietuva“ nariai privalo pasirašyti deklaraciją dėl galimo viešųjų ir privačiųjų interesų konflikto. Deklaracija prijungiama prie „ICOMOS Lietuva“ sutarties su ekspertu ir yra neatsiejama šios sutarties dalis. Deklaracija pateikiama kiekvienai ekspertizei atskirai. Galimi viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktai nustatomi pagal reikalavimus, kuriuos įteisina ICOMOS etikos principai bei Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas. „ICOMOS Lietuva“ etikos ir procedūrų komisija patikrina gautas darbo grupės dalyvių deklaracijas ir pateikia savo rekomendacijas „ICOMOS Lietuva“ valdybai „ICOMOS Lietuva“ įstatų ir Veiklos reglamento nustatyta tvarka.

5.3. Jei ekspertuoti kviečiamas ne „ICOMOS Lietuva“ narys, jis taip pat negali turėti interesų konfliktų, susijusių su ekspertizės objektu, todėl turi pasirašyti šios dalies 5.2 punkte nurodytą deklaraciją, kuri prijungiama prie sutarties su juo. Ekspertą ne „ICOMOS Lietuva“ narį pasiūlęs pakviesti „ICOMOS Lietuva“ narys yra atsakingas už kviestinio eksperto viešųjų ir privačiųjų interesų suderinamumą bei kvalifikaciją, todėl pateikia „ICOMOS Lietuva“ rašytinę rekomendaciją.

5.4. Jei „ICOMOS Lietuva“ narys turi arba gali turėti interesų konfliktą, kaip apibrėžta Etikos principų 5 str. a-1, a-2 ir c dalyse, **susijusį** su kuriais nors ekspertizės objekto aspektais, jis informuoja apie tai Etikos ir procedūrų komisiją, kuri sprendžia dėl jo nusišalinimo arba nušalinimo. Nusišalinęs arba nušalintas narys negali gauti jokios darbo grupės sukauptos ir (arba) rengiamos medžiagos, taip pat ekspertizės projekto, teikti dėl jo siūlymų. Tačiau, jei darbo grupei reikia specifinės informacijos, kurią gali

pateikti tik konkretus nusišalinęs arba nušalintas narys, Etikos ir procedūrų komisija, darbo grupės prašymu, gali leisti šiam nariui pateikti darbo grupei reikalingą informaciją.

6. Ekspertizės užsakovai ir „ICOMOS Lietuva“ iniciatyvos teisė

6.1. „ICOMOS Lietuva“ ekspertizės užsakovai gali būti valstybinės, regioninės ir vietinės valdžios bei savivaldos, Valstybės kontrolės, teisėsaugos bei teisėtvarkos institucijos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys, gyvenantys ir (arba) įregistravę veiklą Lietuvos Respublikoje. „ICOMOS Lietuva“ taip pat gali pati inicijuoti ekspertizę, kurią „ICOMOS Lietuva“ nariai atlieka neatlygintinai arba per gavusius finansinę paramą „ICOMOS Lietuva“ projektus.

6.2 „ICOMOS Lietuva“ vardu teikiama tik ekspertizė, patvirtinta „ICOMOS Lietuva“ visuotiniame narių susirinkime, kaip nustatyta Įstatuose ir Ekspertizių taisyklių 15 punkte.

7. „ICOMOS Lietuva“ ekspertizių atlikimo trukmė, kokybės kontrolė, tvirtinimas ir viešinimas

7.1. Siekiant ekspertizės objektyvumo, visapusiškumo, mokslinės kokybės ir „ICOMOS Lietuva“ bendrų profesinių žinių panaudojimo, kiekvienas „ICOMOS Lietuva“ narys (išskyrus nusišalinusius arba nušalintus dėl galimo interesų konflikto, kaip apibrėžta Taisyklių 5.4 punkte) turi teisę susipažinti su ekspertizės projektu ir teikti dalykinių pastabų bei siūlymų.

7.2. Darbo **grupė** parengia ir pateikia ekspertizės projektą per mėnesį po apsilankymo objekte ir susipažinimo su visa ekspertams reikalinga medžiaga (susipažinimo pradžia laikoma diena, kai užsakovas pateikia „ICOMOS Lietuva“ visą šią medžiagą). Jeigu ekspertizės objektas yra itin didelis ir (arba) sudėtingas, darbo grupė bendru sutarimu turi teisę pratęsti šį terminą dar 10 darbo dienų, informuodama apie tai valdybą. Jeigu ekspertizei atlikti reikia dar ilgesnio termino, pratęsimo klausimą darbo grupės teikimu drauge sprendžia „ICOMOS Lietuva“ valdyba ir darbo grupė.

7.3. Parengusi ekspertizės projektą darbo grupė pateikia ekspertizės ir visos ekspertizei užsakovo pateiktos ir (arba) **ekspertų** sukauptos medžiagos apie ekspertizės objekto (mokslinių tyrimų, projektų, administracinių aktų ir kt.) skaitmeninę versiją apsvarstyti visiems „ICOMOS Lietuva“ nariams.

Šis svarstymas yra vidinis, o visa ekspertizės projekto ir svarstymo medžiaga – konfidenciali, todėl „ICOMOS Lietuva“ nariai neturi teisės perduoti tretiesiems asmenims ar kitaip viešinti, skelbti, platinti ekspertizės projekto ir (arba) informacijos apie jo turinį.

Už šio reikalavimo pažeidimą „ICOMOS Lietuva“ įstatų ir Veiklos reglamento nustatyta tvarka gali būti taikomos sankcijos.

7.4. Terminą „ICOMOS Lietuva“ narių pastaboms pateikti nustato darbo grupė, atsižvelgdama į ekspertizės apimtį, sudėtingumą ir, būtinu atveju, į užsakovo teisinius įsipareigojimus. Svarstymo su „ICOMOS Lietuva“ terminas negali būti trumpesnis negu penkiolika ir ilgesnis negu trisdešimt darbo dienų. Jei darbo grupė ne iš karto pateikė svarstymui visą darbo grupės surinktą susijusią medžiagą, svarstymo pradžios terminas skaičiuojamas nuo paskutinės medžiagos pateikimo dienos.

7.5. „ICOMOS Lietuva“ narių teikiamos pastabos turi būti motyvuotos, konkrečios, tiksliai nurodančios, ką, kur ir kaip siūloma taisyti. Jos pateikiamos elektroniniais laiškais darbo grupės paskirtam jos nariui ir visiems „ICOMOS Lietuva“ nariams (išskyrus nusišalinusius dėl galimo interesų konflikto).

7.6. Darbo grupė, atsižvelgdama į pastabas, parengia galutinę ekspertizę, kurią pasirašo visi darbo grupės nariai. Jei vienas arba keli darbo grupės nariai nesutinka su ekspertize arba jos dalimi, nes mano, kad liko svarbių neišspręstų klausimų, problemų arba neišnaudotų galimybių, jis arba jie pateikia motyvuotą atskirą nuomonę, atskirą ekspertizę arba jos dalį. Ją pateikusio nario arba narių reikalavimu darbo grupė privalo prijungti šią atskirą nuomonę, atskirą ekspertizę arba jos dalį prie bendrosios ekspertizės kaip neatsiejama jos dalį. „ICOMOS Lietuva“ perduoda užsakovui ir viešinama ekspertizę visa šia sudėtimi.

7.7. Prie ekspertizės darbo grupė prideda visas iš „ICOMOS Lietuva“ narių gautas pastabas bei siūlymus ir jų suvestinę. Darbo grupės atsisakymas atsižvelgti į „ICOMOS Lietuva“ nario pateiktas pastabas turi būti motyvuotas. Šios pastabos ir jų suvestinė nėra perduodamos užsakovui ir viešinamos, tačiau saugomos „ICOMOS Lietuva“ archyve kaip neatsiejama ekspertizės bylos dalis. „ICOMOS Lietuva“ nario, teikusio motyvuotą siūlymą, prašymu valdyba turi pavišinti šį siūlymą drauge su ekspertize.

7.8. Parengtą ekspertizę darbo grupė perduoda „ICOMOS Lietuva“ Etikos ir procedūrų komisijai. Komisija, vadovaudamasi „ICOMOS Lietuva“ privatumo politiką ir Lietuvos Respublikos įstatymais dėl asmens duomenų apsaugos, patikrina, ar ekspertizės tekste yra neskelbtinų asmens duomenų ir nurodo ekspertams, ką reikia nuasmeninti, prireikus išsprendžia autorinių teisių klausimus. Ekspertams įvykdžius Etikos ir procedūrų komisijos reikalavimus, galutinai sutvarkyta ekspertizę darbo grupė perduoda „ICOMOS Lietuva“ valdybai.

7.9. Valdyba, kiek įmanoma greičiau, pateikia ekspertizę visuotiniam narių susirinkimui patvirtinti Įstatų ir Veiklos reglamento nustatyta tvarka. Pateikimui būtina sprendimą valdyba priima paprasta balsu dauguma:

7.9.1. Jei valdyba sutinka su ekspertizės išvadomis, ji priima pritariamąjį sprendimą.

7.9.2. Jei **valdyba** nesutinka su ekspertizės išvadomis, ji pateikia motyvuotą atskirą nuomonę, pasirašytą visų ją parengusių biuro narių. Prie ekspertizės pridėta atskiroji valdybos nuomonė yra neatsiejama ekspertizės dalis ir drauge teikiama visuotinam narių susirinkimui patvirtinti.

7.10. Visuotinio narių susirinkimo nepatvirtinta ekspertizė teisiškai jokiais atžvilgiais nėra laikoma „ICOMOS Lietuva“ ekspertize. Tai asmeninė ją parengusios „ICOMOS Lietuva“ narių darbo grupės nuomonė.

7.11. „ICOMOS Lietuva“ įstatų, veiklos reglamento ir šių Taisyklių nustatyta tvarka galutinai parengtą, patikrintą ir visuotinio narių susirinkimo patvirtintą arba nepatvirtintą ekspertizę valdyba perduoda užsakovui, viešai paskelbia „ICOMOS Lietuva“ tinklavietėje ir saugo „ICOMOS Lietuva“ archyve.

7.12. „ICOMOS Lietuva“ vykdo savo ekspertizių poveikio stebėseną, nuolatos kaupia informaciją apie ekspertizių poveikį valstybės institucijų sprendimams. Kartą per metus, metiniame visuotiniame susirinkime valdybos pirmininkas pateikia ataskaitą apie visas per tuos metus atliktas ekspertizes, kuriose taip pat nurodo su jų atlikimu susijusias

problemas ir šių ekspertizių poveikį ekspertuotiems objektams. Ataskaitos apie „ICOMOS Lietuva“ ekspertizes viešai skelbiamos „ICOMOS Lietuva“ tinklavietėje.

8. Ekspertizės objektas, terminai, medžiagos ekspertizei pateikimas, ekspertizės bylos sudėtis

8.1. Bet kuris ekspertizės objektas vertinamas pagal tai, kaip užtikrinamas kultūros paveldo išlikimas.

8.2. Ekspertizės objektas gali būti:

8.2.1. Bet kurie teisės aktai, planai, projektai, darbai ir tyrimai, ekspertizės ir vertinimai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai veikia arba galimai gali veikti kultūros paveldą.

8.2.2. Bet kurie kultūros paveldo objektai, vietovės, kitų rūšių paveldas (neatsižvelgiant į teisinį jo apsaugos statusą) – jo vertėms, autentiškumui, būklei, gresiančiai arba padarytai žalai ir apsaugos pobūdžiui nustatyti.

8.3. Siekiant visos susijusios su poveikiu kultūros paveldui veiklos veiksmingumo, racionalumo ir ekonomiškumo, svarbu, kad atitinkami valdžios institucijų sprendimai būtų priimami tik pirmiau ištyrus galimą tiesioginį ir netiesioginį jų sprendinių poveikį bei pasekmes kultūros paveldui. Todėl rekomenduojama:

8.3.1. Ekspertizes atlikti kuo ankstesnėje planavimo, projektavimo ir darbų vykdymo stadijoje, kuomet valdžios institucijos dar nepriėmė jokių sprendimų, į projektus bei darbus nedaug investuota, o žala dar nepadaryta.

8.3.2. Teritorijų planavimo, statybų ir kitų su paveldu susijusių sričių projektinę, tyrimų, techninių užduočių bei specifikacijų ir kitą susijusią dokumentaciją pateikti ekspertizei iki planų bei projektų suderinimo su valstybinėmis, regioninėmis ir vietinėmis valdžios institucijomis.

8.3.3. Jeigu planas arba projektas pagal įstatymus turi būti svarstomas su visuomene, atlikti ekspertizę iš anksto, kad būtų galima pateikti ją visuomenei drauge su kitais prie projekto pridedamais poveikio vertinimais.

8.4. Visa ekspertuojamo objekto medžiaga ekspertams turi būti pateikta visos apimties bei sudėties ir skaitmeniniu pavidalu. Už medžiagos pateikimo ekspertams ir ekspertų pateikimo į kultūros paveldo objektą (jeigu to reikėtų) užtikrinimą atsakinga „ICOMOS Lietuva“ valdyba.

8.5. Kiekvienai atliekamai ekspertizei „ICOMOS Lietuva“ skiria atskirą bylą, kurią saugo savo archyve. Bylą sudaro pati ekspertizė (tekstas, iliustracijos, schemas ir t.t.), visa su ekspertizės užsakymu, pateikimu ir stebėseną susijusi dokumentacija, visi „ICOMOS Lietuva“ valdybos, Etikos ir procedūrų komisijos, narių teikti siūlymai, pastabos ir darbo grupės atsakymai, visuotinio narių susirinkimo sprendimas dėl ekspertizės patvirtinimo, visa ekspertų nagrinėta medžiaga apie objektą, kita susijusi dokumentacija. Ekspertizių taisyklės nustato, kurios ekspertizės dalys privalo būti viešinamos.

9. Projektų kokybės vertinimas

9.1. Projektai šiose Taisyklėse vadinami bet kurių 5.2 punkte nurodytų rengiamų dokumentų projektai.

9.2. Vertinama projekto visuma, kurią sudaro projektas (tekstinė ir grafinė dalis), valdžios institucijų išankstiniai reikalavimai projektui, ikiprojektiniai tyrimai, sprendinių poveikio vertinimai ir panašiai.

9.3. Projektas vertinamas pagal tai, kaip juo užtikrinamas kultūros paveldo išlikimas ir atskleidimas.

10. Individualių privalomųjų reikalavimų kokybės vertinimas

10.1. Ekspertuojant teritorijų planavimo, statybos, tvarkybos ir panašius projektus, atsižvelgiama ir į tai, kad paveldui grėsmę keliantys projektai dažnai atsiranda dėl to, kad valdžios institucijos užsakovams pateikia netinkamai parengtus individualius išankstinius privalomuosius reikalavimus (planavimo, projektavimo bei kitas sąlygas, specialiuosius reikalavimus ir panašiai). Todėl vertinama ir ikiprojektinės medžiagos, kurios pagrindu rengiamas projektas (išduotų išankstinių reikalavimų, įskaitant jų mokslinį pagrindimą) kokybė.

10.2. Individualių privalomųjų reikalavimų kokybė vertinama pagal tai, kaip jais nustatyti konkretūs reikalavimai, užtikrinantys kultūros paveldo išlikimą bei atskleidimą.

10.3. Individualūs privalomieji reikalavimai neturi būti apriboti įstatymų bei teisės aktų išvardijimu – savaime suprantama, kad bet kurioje veikloje reikia laikytis įstatymų.

10.4. Individualūs privalomieji reikalavimai turi būti parengti, teisės aktų nustatyta tvarka pateikiant konkrečiam projektui konkrečius reikalavimus, susijusius su konkrečios vietos, jos aplinkos ir esamų bei planuojamų objektų ypatumais, nurodant, kokius būtent konkrečius, o ne bendrinius kultūros paveldo apsaugos sprendinius privalu pateikti šiame konkrečiame projekte.

10.5. Individualiuose privalomuosiuose reikalavimuose turi būti aiškiai nurodytos privalomųjų mokslinių tyrimų rūšys, pobūdis ir apimtys.

11. Ikiprojektinių ir kitų mokslinių tyrimų bei jų panaudojimo kokybės vertinimas

11.1. Moksliniai tyrimai turi ypatingą reikšmę kultūros paveldo apsaugai, nes jų išvados tiesiogiai lemia projektų bei poveikio vertinimų paveldosauginę kokybę.

11.2. Moksliniai tyrimai vertinami kaip visuma ir atskirai pagal sritis, tikrinama, ar jie buvo atlikti, vertinama atlikimo kokybė, reikšmė projektui ir motyvuotas pritaikymas projekte.

11.3. Moksliniai tyrimai nėra vien faktų konstatavimas. Atliktų tyrimų kokybę sudaro:

11.3.1. Jų pagrindumas ir patikimumas (pasirinktos mokslinės metodikos, tyrimų apimčių bei metodikų pagrindumas, panaudoti informacijos šaltiniai – publikacijos, ankstesni susiję tyrimai).

11.3.2. Konkrečių informacijos šaltinių ištyrimas ir patikimumo įvertinimas.

11.3.3. Atskirų sričių tyrimų gautųjų duomenų lyginamųjų analizių bei vertybinių suvestinių atlikimas.

11.3.4. Išvadų informatyvumas konkretaus paveldo objekto ir jo aplinkos išsaugojimo ir bei atskleidimo požiūriu.

11.3.5. Specifinių rekomendacijų dėl kultūros paveldo išsaugojimo bei atskleidimo konkrečiame paveldo objekte ir jo aplinkoje pateikimas.

11.3.6. Atskirai vertinamas mokslinių tyrimų duomenų poveikis paties projekto sprendinių paveldosauginei kokybei.

12. Ekspertizės sudėtis ir apimtis, ekspertų mokslinis sąžiningumas

12.1. Ekspertizės objektai gali būti labai įvairūs, o prašomi įvertinti aspektai – skirtingi. Todėl „ICOMOS Lietuva“ nedetalizuoja kiekvienos rūšies ekspertizės sudėties. Ateityje, jeigu prireiktų, šios Taisyklės gali būti papildytos išsamesne vienos ar kitos rūšies ekspertizės atlikimo tvarka.

12.2. Atlikdamas ekspertizę ekspertas visais atvejais privalo:

12.2.1. Įvertinti ekspertizės objektus dalykiniu kultūros paveldo interesų, o ne teisiniu požiūriu. Tačiau pastebėjęs teisinės problemas, ekspertas privalo jas nurodyti ekspertizėje ir rekomenduoti valdžios institucijoms galimus sprendimo būdus.

12.2.2. Visapusiškai įvertinti kultūros paveldo išsaugojimo bei atskleidimo problemas ir galimas grėsmes, aktyviai išsakyti savo poziciją dėl paveldo apsaugos gerinimo ir nenutylėti pastebėtų paveldui svarbių dalykų vien formaliais sumetimais, pavyzdžiui, jei užsakovas tiesiogiai apie juos neklausė.

12.3. Ekspertizė yra ją atlikusių ekspertų autorinis kūrinys. Jai taikomi bendrieji reikalavimai dėl mokslinių tekstų autorystės:

12.3.1. Ekspertizė yra savarankiškai parengtas kūrinys. Visi ekspertuojami projektai bei kiti dokumentai arba jų dalys (tekstai, vaizdai, brėžiniai ir pan.), kurie, ekspertų nuomone, reikalingi ekspertizei pagrįsti, pateikiami ekspertizės prieduose, nurodant dokumentų pavadinimus, autorius ir pridėdant šių dokumentų sąrašą. Visos citatos ekspertizės tekste (tekstinės bei grafinės) turi būti pateiktos su nuoroda į jų šaltinį ir autorių.

12.3.2. Medžiagos, kurią sukūrė ne darbo grupės nariai, panaudojimas, nepateikiant nuorodų į jos šaltinį yra plagiatas, kurį aptikusi „ICOMOS Lietuva“ etikos ir procedūrų komisija privalo pareikalauti, kad ekspertas nedelsdamas reikiamai pataisytų ekspertizės tekstą.

12.3.3. Ekspertai yra asmeniškai atsakingi už savo padarytus kitų asmenų turimų turtinių ir (arba) neturtinių autorių teisių pažeidimus. „ICOMOS

Lietuva“ neatsako už tokiomis ekspertų veiksmais kitiems asmenims padarytą turtinę ir (arba) neturtinę žalą.

III SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

- 13.** Ekspertizės užsakovai už ją sumoka tiesiogiai „ICOMOS Lietuva“.
- 14.** „ICOMOS Lietuva“ sumoka ekspertams už jų darbą bendrąja įstatymų nustatyta tvarka.
- 15.** „ICOMOS Lietuva“ vardu teikiama ekspertizė turi būti patvirtinta visuotiniame narių susirinkime, paprastąją balsų daugumą pritarus balso teisę turintiems nariams. Visuotiniam susirinkimui pritarus ekspertizei, valdyba Ekspertizių taisyklių nustatyta tvarka ekspertizę pateikia užsakovui, viešina „ICOMOS Lietuva“ tinklavietėje, visa bylos apimtimi saugo „ICOMOS Lietuva“ archyve ir prisiima atsakomybę už jos turinio kokybę, apibrėžtą šių Taisyklių.
- 16.** Ekspertizė, kuriai visuotinis narių susirinkimas nepritarė, teisiškai jokiais atžvilgiais nėra laikoma „ICOMOS Lietuva“ ekspertize. Tai individuali ją parengusios „ICOMOS Lietuva“ narių darbo grupės ekspertizė, jų asmeninė nuomonė, kuri pateikiama užsakovams, viešinama ir visa bylos apimtimi saugoma „ICOMOS Lietuva“ archyve bendrąja Ekspertizių taisyklių nustatyta tvarka.